

AJANKOHTAISTA SUOMEKSI

2020-02-08

Programmanus

av Heidi Liekola

Hei ja tervetuloa kuuntelemaan yläasteikäisille suunnattua UR:n ohjelmaa *Ajankohtaista suomeksi*. Minä olen Heidi Liekola ja tässä jaksossa käsittelemme seuraavia aiheita:

Uusi revontulityyppi löydetty Suomessa
Ilmastokysymykset tuottavat paljon uudissanoja
Seiskaluokkalainen Niilo Heinola räppää suomeksi

Uusi revontulityyppi löydetty Suomessa

Suomalaiset revontuliharrastajat ovat löytäneet uuden, harvinaisen revontulityypin. Uusi muoto sai nimekseen dyyni, sillä siinä vihertävä revontuli aaltoilee taivaalla kuten aallot tai dyynit. Ensimmäistä kertaa koko maailmassa tieteellisesti mallinnettu revontulityyppi on kiinnostanut myös kansainvälisesti. Suomalaistutkijoiden mukaan kaikki helposti havaittavat revontulityypit on jo löydetty ja dyynin kaltaisia ainutkertaisia löydöksiä tehdään ehkä kerran kymmenessä vuodessa.

revontuli
norrskén
revontuliharrastaja
norrskensamatör
/-skådare
dyynit
sanddyner
vihertävä
grönaktig
aaltoilla
röra sig i
vågformer
tieteellinen
vetenskaplig
havaita
upptäcka
ainutkertainen
unik, enastående

Ilmastokysymykset tuottavat paljon uudissanoja

Ilmatoon liittyvät asiat ovat olleet viime vuoden aikana laajasti esillä niin Ruotsissa ja Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Ilmastoaiheet näkyvät myös vuosittain julkaistavilla uudissanalistoilla, kertoo suomen kielen kielenhuoltaja Riina Heikkilä Ruotsin Kielineuvostosta:

Riina Heikkilä, kielenhuoltaja

Vähän tällä tavalla epäsuorasti ilmatoon liittyy sitten kasvisliha, jolla tarkoitetaan muuta kuin varsinaista lihaa, niinku lihaa korvaavia kasviperäisiä ruuan ainesosia. Ja sitten on vielä tällainen sana kun lautashävikki. Sillä tarkoitetaan semmosta ruokahävikkiä jota syntyy, kun vaikkapa ravintolassa ihmiset lastaa esimerkiksi noutopöydästä lautasensa ihan kukkuralleen, eikä sitten syödäkään sitä koko annosta. Heitetään ruokaa hukkaan ihan turhan takia.

ilmastokysymykset
klimatfrågor
laajasti (esillä)
i största
allmänhet,
omfattande
uudissanalista
nyordslista
kasvisliha
växtbaserat kött
loutashävikki
matsvinn
noutopöytä
buffé
kukkurallaan
fylld till brädden

Myös lentohäpeä ja ilmastolakkoilu päätyivät uudissanalistalle Suomessa ja Ruotsissakin. Useimpien uudissanonjen elinkaari on kuitenkin lyhyt, aika näyttää mitkä sanat jäävät käyttöön:

Riina Heikkilä, kielenhuoltaja

Tällainen sana kun joukkorahoitus, crowdfunding. Sillä on jo melkein kymmenen vuotta ikää, sekä termillä että ilmiöllä ja sitä käytetään. Se on yleistynyt se ilmiö sen verran, että se on todellakin jäänyt elämään.

heittää hukkaan
kasta bort
turhan takia
i onödan
lentohäpeä
flygskam
ilmastolakkoilu
klimatstrejkande
elinkaari
livslängd
sekä ... että
både ... och
ilmiö
fenomen

Seiskaluokkalainen Niilo Heinola räppää suomeksi

Lopuksi tapaamme 13-vuotiaan Niilo Heinolan, joka innostui räppäämisestä muutama vuosi sitten. Kaikki alkoi automatkasta.

Niilo Heinola

No kun mä aloitin tän, mä luulen, että mä olin yhdeksän, mä olin mun isän kanssa autossa. Se soitti mulle Rap God nimisen biisin Eminemiltä, koska se räppää siinä tosi nopeesti. Mä aloin kiinnostuu siitä, mä kuuntelin sitä paljon ja sitten mä ite aloin keksimään riimejä. Ja sitten loppujen lopuksi mä aloin kirjoittaa pidempiä säkeistöjä ja biisejä.

Sä kirjoitat suomeksi?

Joo mä kirjoitan suomeksi, ehkä jossain vaiheessa englanniksi, en ole vielä päättänyt.

Minkälaista se suomeksi räppääminen on, miten se kieli taipuu siinä?

Suomen kielessähän on paljon taipumuksia ja hyvin paljon eri sanoja eri jutuille, joten se on jotenkuten helppoa ja samalla vähän vaikeeta.

Minkälaisista asioista sä räppäät?

Kaikista enemmän asioista, jotka koskettaa oikeesti mua. Esimerkiksi niinku mitä mun elämään tulee; koulusta ja kaikista ongelmista mitä mulla on ja niinku siitä mitä maailmalla tapahtuu ja sillain.

Tältä kuulostaa Niilo Heinolan kappale **Ei saa leikkii tulella:**

*Kutsuu itsepäiseks mä oon itsenäinen,
Kutsuu itsekkääksi no itse käsket,
Mut jos sä käyt tollai päälle,
Nii ite oot se joka hengest pääsee,*

*Liian nopeasti sä lähdet liian nopeasti sä katoot,
Sun huolimattomuus tulee päättyyn tulipaloon,
Ihmisii sisällä turha niitä sieltä huudella,
Ay tän takii ei saa leikkii tulella*

Tässä kaikki tältä erää. Kiitos, että kuuntelitte.

innostua
bli inspirerad
keksiä
hitta på
loppujen lopuksi
till slut
säkeistö
vers
biisi
låt
taipua
böja
taivutus
böjning
koskettaa minua
beröra mig
ongelma
problem
kuulostaa
låter
itsepäinen
envis
itsenäinen
självständig
käskeä
säga åt, beordra
huolimattomuus
slarvighet
leikkiä tulella
leka med elden